

A TUDOMÁNYOS MINŐSÍTÉS MUNKÁJA.

Az 1951. évi 26.sz.tvr. módot ad arra, hogy az egyetemi nyilvános rendes tanárok, nyilvános rendkívüli tanárok, intézeti tanárok klinikai főorvosok, címzetes nyilvános rendes tanárok, címzetes nyilvános rendkívüli tanárok, főiskolai tanárok, kutatóintézeti vezetők és osztályvezetők, magántanárok és adjunktusok munkásságát a TMB 1952. szeptember hó 30.-napjáig kérelmekre megvizsgálja, annak megállapítása céljából, hogy megkaphatják-e egyszerűsített uton a tudományok doktora, illetőleg kandidátusa fokozatot.

A tudományos fokozatok egyszerűsített uton történő odaítélése munkájának megindítása előtt, a TMB megfogalmazott egy-egy normát, ezeket a különböző szakbizottságok kiindulásul alkalmazzák a fokozatok odaítélése tekintetében:

- 1./ tudományok doktora fokozat ítélendő oda a tudományok azon munkásainak, akik szakterületükön jelentős új eredmények elérésével tudományukat alkotó módon továbbfejlesztették.
- 2./ tudományok kandidátusa fokozat ítélendő oda a tudományok azon munkásainak, akik kisebb-nagyobb önálló kutatási munkájukkal, eredményeikkel bebizonyították, hogy szaktudományuk továbbfejlesztésére képesek.

A TMB-hez a fokozatok egyszerűsített uton való odaítélésére beérkezett összesen 2.294 pályázat. Ebből aktív és nyugalmazott egyetemi tanár, az összes pályázók 15.4 %-a.

A TMB a minősítés munkáját február első felében kezdte meg, mégpedig a tvr. szerint az egyetemek aktív és nyugalmazott tanáraival, valamint az akadémiai kutatóintézeti vezetőkkel. Az eddigi munka során a TMB különböző szakbizottságai átvizsgálták 217 pályázó munkásságát, 75-öt doktori fokozatra javasoltak, 88-at kandidátusi fokozatra, 54 pályázót pedig kandidátusi fokozatra sem tartottak alkalmasnak. A szakbizottságok eddigi munkájának akadémiai osztályok szerinti csoportosításban az összképe a következő:

Osztály.	Minősítendő összesen:	Eddig minősítve:	Javaslat			Ezután minősítendő:
			dokt.	kand.	elut.	
I.	33	23	7	8	8	10
II.	84	56	15	15	26	28
III.	8	8	1	6	1	--
IV.	15	12	5	6	1	3
V.	90	39	11	23	5	51
VI.	59	34	16	13	5	25
VII.	16	16	6	9	1	--
VIII.	49	29	14	8	7	20
Összesen:	354	217	75	88	54	137

A 17 tagu Tudományos Minősítő Bizottság, amelynek az aspiránsképzés és a minősítés tekintetében elvi irányító szervnek kell lennie, még ~~---~~ ~~---~~ be feladatát, miként 1952 január 1-e előtt az OAB., a TMB is meghallgatja a titkári jelentéseket, javaslatokat, s legtöbb esetben csak részkérdésekben foglal állást, jelentősebb elvi kérdéseket azonban egy-két tagot leszámítva (Fogarasi, Hevesi, Rényi, Bognár) nem vet fel, elvi irányítást nem ad.

A minősítés szaktudományok szerinti munkáját 13 (akadémiai rendes és levelező tagokból álló) szakbizottság végzi. A szakbizottságokat a szaktudományok legjobb képviselőiből állítottuk össze, mégpedig oly módon, hogy minden szakbizottságban legyen a TMB-nek egy képviselője. A TMB titkára lehetőség szerint minden szakbizottsági ülésen jelen van, hogy ezáltal a különböző szakbizottságok értékelése egymással összhangban történjék. A TMB-nek nincsen képviselője a jogi szakbizottságban, mivel a TMB-be jogászt nem neveztünk ki.

A minősítés mechanizmusa a következő:

A szakbizottságok egy-egy tagja írásbeli értékelést nyújt be a pályázó tudósok munkásságáról és javaslatot tesz a fokozat odaitélése tekintetében. A szakbizottság az értékelést megvitatja és szavazat útján hozza meg javaslatát, a TMB felé. A szakbizottságok számára irányelvként szögeztük le, hogy a minősítési munka ne csuososodjék a doktori és a kandidátusi fokozat mechanikus odaitélésében, illetőleg a fokozatra nem alkalmas pályázó elutasításában, hanem minden esetben tartsák szem előtt a tudományos kaderok nevelését, kutatásra való buzdítását, a nyilvános viták szellemének előmozdítását. A szakbizottságok ezért nemcsak a tekintetben tesznek a TMB felé javaslatot, hogy az egyes pályázóknak milyen fokozat íteltessék oda, vagy utasítsák el, hanem arra nézve is, hogy a kandidátusi fokozatra javasoltak egy része, vagy azok akik eddigi munkásságuk alapján még a kandidátusi fokozatra sem méltók, kapjanak-e a TMB-től eddigi eredményeiket értékelő, perspektívát adó levelet, és szőlítá-sának fel arra, hogy legközelebbi jelentős munkájukkal a törvényben előírt három esztendő határidő élél mentesítve, pályázzanak doktori-, mások a kandidátusi fokozatra. A tehetséges fiatal pályázók pedig olyan perspektívát adó levelet kapjanak, hogy pályázzanak levelező aspiranturára, vagy pedig rövidített aspiranturára.

A bizottságok munkájában nem egy esetben határozatlan és libetális magatartást is tapasztaltunk. A nyelvész bizottság például a pályázók többségét doktori fokozatra óhajtotta javasolni. A műszaki bizottság munkájában nehézség az, hogy a különböző műszaki szakmák heterogénitása miatt a pályázók munkásságának megvitatásakor legtöbbször nem alakultak ki érdembeli viták. S ily módon a többi bizottsá-goktól eltérően nem látjuk világosan a javaslatok helyességét. Jó munkát végzett és végez a történelmi szakbizottság, a filozófiai, -pedagógiai, -közgazdasági szakbizottság, bár Nagy Imre elvtárs távol-létében a bizottság foghíjjas volt. Ugyancsak megfelelően értékel a matematikai bizottság, az orvosi- és a vegyészeti szakbizottság. A szakbizottságok munkájában felmerült fogvatékosságok kiküszöbölé-sére egy-egy pályázó munkássága kapcsán elvi kérdéseket vetettünk fel az illető szaktudománynak a gyakorlatához, a népgazdasághoz,

a haladó tudományhoz való viszonya tekintetében és a kérdések megvitatásával kapcsolatban igyekeztünk eljutni a helyes értékeléshez.

Aktiv és nyugalmazott egyetemi tanárok minősítését áprilisben vagy május elején szándékoztunk nyilvánosságra hozni. E szorított terv keresztülvitelét a tvr-nok az a passzusa szabta meg, hogy szeptember 30-ig az egyszerűsített minősítés egész munkáját be kell fejeznünk. Az egyetemi tanáron aluli fokozatban levő tudósok munkájának minősítése gyorsabb ütemben fog folyni, részben azért, hogy a bizottságok számára az irányelvek már itt magától értődőbbek lesznek és azért is, hogy a további munkához az új tudományok doktoraiból kiegészíthetjük a szak bizottságokat, illetőleg albizottságokat is szervezhetünk.

Az új tudományos fokozatokat bevezető törvényerejű rendelet megjelenése a tudományos közvéleményben elsőidőben zavart támasztott. A fokozatok bevezetése alkalom volt az ellenségnek különböző híresztelésekre, zavartkeltésre: "Zárt szán van" - suttogták- "kevesen fognak doktori fokozatot kapni", -mondották mások- "az értékelés politikai szempontokat követ, csak kommunisták részesülnek doktori fokozatban" stb. stb. Ellenséges zavartkeltés és részben hiúsági okokból nem is adták be eredetileg pályázatukat Komendy Zoltán és Sályi István műegyetemi tanárok, Szalai Sándor fizikus professzor és Szabó István debreceni történelem professzor. Utóbb, nem hivatalos úton rábírtuk őket a pályázat beadására, úgy hogy a jelentős aktiv és nyugalmazott egyetemi tanáraink, valamint az alacsonyabb fokozatokban lévő érdemes tudósaink kivétel nélkül szerepelnek ma már a pályázók között. A tvr. megjelenésének igen hamar mutatkoztak pozitív hatásai is. Tudósaink széles körében kutatási tervek merültek fel. Olyan kutatók, akik évekken keresztül alig, vagy semmit sem dolgoztak reális terveket vetnek fel. Tanuszkodnak erről maguk a TMB-hez benyújtott pályázatok is.

A TMB munkájának legnagyobb fogyatékosága a minősítéssel kapcsolatos agitáció területén mutatkozik. Megelégedtünk eddig azzal, hogy cikket adtunk közre a Szabad Nép-ben és az Akadémiai Értesítőben, a rendelet megjelenése után és az ellenséges zavartkeltésekre felhívtuk a KM. figyelmét. Azonban nem vettáttuk fel a kérdést a minisztériumok rektori és dékáni értekezleteink, az egyetemen egyetemi és kari -tanácsuléseink, végül nem kértük a Pártot, hogy tudatosítsa a tudományos fokozatok bevezetésének jelentőségét és az egész kérdést az egyetemi pártbizottságok titkárainál.

Javaslatok:

- 1./ Aktivizálni kell a TMB tagjait: meg kell valósítani, hogy a TMB az aspiránsképzés és a tudományos minősítés elvi irányító és ellenőrző szerve legyen.

- 2./ A KM-el, valamint a többi felsőoktatással és tudományos kutatással foglalkozó minisztériummal meg kell teremteni a tervszerű együttműködést.
- 3./ A minősítő szakbizottságok, ahol ez szükséges, új tudományok doktoraiból kibővitendők, illetőleg albizottságok szervezendők.
- 4./ A tudományos minősítéssel kapcsolatban az agitativ munkát fokozni kell:
  - a./ a KM. és a többi felsőoktatással és tudományos kutatással foglalkozó minisztérium a legközelebbi rektori és dékáni értekezleten foglalkozzék a tudományos minősítés kérdésével s a minisztériumok vigyék le a kérdést az egyetemek tanácsuléseire is.
  - b./ a napi sajtó és az egyes szaktudományok folyóiratai foglalkozzanak az új tudományos fokokatok bevezetésének jelentőségével.
  - c./ a Tudományos Akadémia tagjai munkahelyükön, az egyetemeken és a kutatóintézetekben fejtsenek ki agitációt.

Budapest, 1952. március 22.

TUDOMÁNYOS FOKOZAT IRÁNTI PÁLYÁZOK STATISZTIKAI ÖSSZESÍTÉSE .

	I.Oszt.		II.Oszt.		III.Oszt.		IV.Oszt.		V.Oszt.		VI.Oszt.		VII.Oszt.		VIII.Oszt.			
		%		%		%		%		%		%		%		%		
Egyetemi Tanár /aktiv-nyugalm./	33	33	84	21.7	8	9.5	15	23.1	90	12.4	59	15.5	16	77	49	16.5	354	15.4
C. ny.r.tanár	--	--	2	0.5	--	--	--	--	4	0.5	2	0.5	--	--	--	--	8	0.3
C.ny.rk.tanár	3	1.8	14	3.6	1	1	1	1.5	46	6.4	5	1.3	--	--	3	1	73	3.2
Docens	19	12.4	43	11	28	27.8	5	7.7	32	4.4	53	14.2	18	8.5	13	4.7	211	9.2
Adjunktus	11	7.2	15	3.9	15	15	3	4.6	--	--	4	1	1	0.5	3	1	207	3.4
Főisk. tanár	27	17.4	35	9	3	3	3	4.6	--	--	4	1	1	0.5	3	1	76	3.4
Mut.int.vez.	3	1.8	22	5.6	5	4.5	2	3.1	9	1.2	9	2.4	11	5.7	19	6.7	80	3.5
Mut.int.vez.	6	3.7	24	6.2	10	10.2	3	4.6	70	9.5	65	17	39	19	39	14	256	11
Igy. m. tanár	23	15	69	17.5	4	3.2	16	24.6	237	32.8	35	9.2	17	8.2	16	5.7	417	18.4
Egyéb /az egyszerűsített el- járásra nem jogosult pályázók	27	17.5	82	21	28	27.8	17	26.2	153	21.4	115	30.4	79	38.4	111	40	612	26.6
Összesen	152		390		102		65		721		379		206		279		2294	